

ומי יחקור את החוקרים

ההליך שהביא לסילוקו של חיים רמון מתפקיד שר המשפטים גובל בטירוף מעורב, שניתן אולי להסבירו על רקע היעדר בקרה על הפרקליטות ועל מערכת התביעה. בהקשר זה ראוי להזכיר שתי פרשות שודמות. האחת של שר המשפטים יעקב נאמן השנייה של רובי רייבלין שהיה מועמד לתפקיד זה.

בפרשת השר נאמן הצליחה התביעה להדיחו מתפקידו באמצעות כתב אישום, לאחר שלמרבה התימהון לא טרחה כלל לגבות עדות שהייתה מבהירה שהיא נקי מאשם. עדות זו הושמעה בבית המשפט ואישרה את גרסתו של נאמן. המרשף הסתיים בזיכוי המחלט, תוך שבית המשפט תמך על כך שהעדויות הרלוונטיות לא נגבתה. הפרשה הזמורה בעניינו של רובי רייבלין התרחשה כאשר בשנת 2001 ביקש אריאל שרון לכלול אותו בממשלה שעמד להקים כשר המשפטים. ימים אחרים לפני הצגת הממשלה זומן מר רייבלין לחקירה במשטרה וניצב מול האשמתו שהתבססה על מידע שנשאב מהאונות שנעשו לקודי הטלפון של דוד אפל. החקירה נמשכה יום שלם ואף שלא העלתה דבר, היא גרדה את פסילתו של רייבלין. בשתי הפרשות לא נערכה חקירה ואיש לא נתן את הדין.

מסתבר שמעורף התביעה פטור מכל בקרה חיצונית. תיאורטית, הפרקליטות והיועץ המשפטי כפופים לבג"ץ. פיקוח זה לא רק שהינו בלתי יעיל, אלא משיג מטרה הפוכה. בג"ץ אינו מורה לפרקליטות ולמשטרה להפסיק חקירה הנמשכת עד אין סוף, או להימנע מהגשת כתב אישום במקרים מפקפקים. אולם הוא מורה לא אחת דווקא להגיש כתב אישום, אף שהיועץ המשפטי החליט שאין לכך מקום.

התוצאה היא שעצם קיומה של אפשרות זו מגביר את הלחץ להגיש כתבי אישום, בעוד שלא קיים לחץ מקביל להימנע מהעמדה לדין כאשר הדבר אינו מצדק. לכך ניתן להוסיף שהוראה כזו של בג"ץ מעוררת בעיה חוקתית, שבג"ץ מתעלם ממנה. כאשר הערכאה העליונה מורה שיש לה עמיד אדם לדין – היש לו סיכוי אמיתי לזיכוי בערכאה נמוכה יותר? יתר על כן, הוראה כזו מצד בג"ץ משלבת את בית המשפט למעשה במנגנון התביעה, בעוד שנדרשת הפרדה מחלטת בין הגופים הללו.

הדרג המקצועי ונבחרי הציבור

הפקדתו של מנגנון אכיפת החוק בידי גורמים מקצועיים, הפועלים ללא בקרה יעילה וללא פיקוח פרלמנטרי, הושתתה על ההנחה שלפיה אין לגורמים מקצועיים אינטרסים פוליטיים וכי הם יפעלו תמיד בצורה עניינית. אולם ההנחה הזו אינה עומדת תמיד במבחן המציאות. לדרג המקצועי יש אינטרסים משלו. אינטרס אחד הוא יוקרה. הוקר המעוניין להזכיח שתפס את העבריינין עלול להתעלם מראיות הסותרות זאת. תובע השואף להשיג הרשעה עלול לפעול במידה החורגת מהמתור.

בהקשר של אישי ציבור מצטרפים אינטרסים נוספים. הליכים נגד אישי ציבור זוכים לתודה רבה ומעניקים לדרג המקצועי המטפל בהם חשיפה תקשורתית. כמו כן יש לדרג המקצועי אינטרסים ממדרגה ראשונה בקביעת זהותם של הפוליטיקאים הממונים עליו. לפעמים זהו אינטרס בקידום אישי, כאשר מניחים ששר פלוגי יהיה נוח למערכת או לאדם כלשהו בתוכה, ולפעמים מדובר ביצר שליטה שגם הדרג המקצועי איננו נקי ממנו. שופטים עליתנים מעונייני

נים לשלוט בהליך המינוריים לבית המשפט ומגלים התנגדות נחרצת לכל מינוי, יור מוצלח כאשר יורא, אם אינו לטעמם. הם מתנגדים בחר ריפות להקמת בית משפט לחוקה ולכל חקיקה שתגרו מסמכתם והחכמה. הפרקליטות שאפת להשביע את רצון בית המשפט, הן מחמת העובדה שאנשיה מופיעים בפניו והן מפני שקידום למעמד של שופט תלוי במידה רבה בשופטים.

על רקע זה קיימת לא פעם התמודדות בין הדרג המקצועי לנבחרי הציבור (ורג פוליטי). בישראל נמשך תהליך שבו הדרג המקצועי מתחזק ואילו כוחם של נבחרי הציבור נחלש. במסגרת זו ממלאים הליכי החקירה המשפט, המצויים בשליטת הדרג המקצועי, תפקיד לא מבוטל. הליכים אלה אינם נקיים מפגמים: כך למשל עדים אנו לתופעה של חקירות אין סוף פיות העשויות להימשך שנים, כאשר בכל תקור פת החקירה איש הציבור חשוף לא רק לאיום באישום פלילי, אלא גם לכך שייפסל מלמלא שורה של תפקידים ציבוריים.

מהי עילה להאזנת סתר?

בפרשת רמון נחצו כל הקווים האדומים. לה צדקת כתב האישום הציג היועץ המשפטי שאלה רטריות: האם הייתם רוצים שיקרה לכתכם מה שאירע לאותה חיילת? התשובה לכך היא שלא הייתי רוצה שמישהו מבני משפחתי ייחשף ללחצים שהופעלו על אותה חיילת כדי שתתלונן, כפי שלא הייתי רוצה שאדם כלשהו ייחשף לסיטום של משפט פלילי ולסיכון הרס עתידו בשל מעשה חרפעמי ופועוט, שנסיבותיו שנויות במחלוקת. גם לא הייתי רוצה שישראל תהפוך למדינה, שבה התביעה פועלת ללא בקרה, כשהיא חופשית להגיש כתב אישום נגד אדם בשל מעשה שאיש מלבדו לא היה עומד על כך לדין.

כידוע, כתב האישום הבעייתי נגד רמון הוגש רק לאחר מאמצים חריגים. העובדות המתבררות כעת בעניין האונות הסתר מגלות עד כמה צורמת התנהגותה של מערכת האכיפה. קשה להאמין שהאשמה המוודה בעניין הנשיקה יכולה להיות עילה להאזנת סתר. את זו ניתן להסביר רק בלהיטות הבלתי מרוסנת להשיג חומר שסייע לתביעה. לכל אלה מצטרפת הסתרת החומר מהסנגוריה וההכחשה הנמשכת של קיומו. התוצאה היא פגיעה ברמוקרטיה בשם שלטון החוק. הדרג המקצועי נהג בדרך הגורעת ממש קלן של תוצאות הבחירות לכנסת וגורם לכך שהרכב הנהגה הפוליטית נקבע בשיטות ששום משטר דמוקרטי איננו יכול להסכים להן.

לפיכך, נדרשים שלושה צעדים:

1. בתיק רמון יש להחליף ללא דיחוי את צוות התביעה ולהעביר את הטיפול לצוות פרקליטים מחוץ למערכת. הצוות החדש ישקול את האפשרות לחזור בכלל מהאישום או להסכים לזיכוי על יסוד הגנה מן הצדק.

2. עניינו האישי של רמון מתגמד לעומת הבעיה החמורה שהתגלתה בהליך כולו. יש למנות ועדת חקירה ממשלתית (לא כזו שתמונה עליידי נשיאת בית המשפט העליון), שתברוק לא רק את מה שהתרחש בפרשת העמדתו של רמון לדין, אלא גם את פרשות רייבלין ונאמן.

3. מן הראוי שהכנסת תפעל ללא דיחוי לקביעת מגבלות על משך החקירה ולהקמת מערכת בקרה על מנגנון התביעה וההעמדה לדין. על מערכת זו להיות עצמאית לחלוטין ובעלת סמכות מתאימות. ■

רמון. טירוף מערכות